

1. TEISĖS FILOSOFIJA

KULTŪRINIS RELIATYVIZMAS IR ŽMOGAUS TEISĖS

Doktorantė Kristina Miliauskaitė

Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Teisės filosofijos katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 271 46 97
Elektroninis paštas kristmi@takas.lt

Pateikta 2003 m. gegužės 28 d.

Parengta spausdinti 2003 m. lapkričio 5 d.

Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Teisės fakulteto Tarptautinės teisės ir Europos Sąjungos teisės instituto direktorius profesorius dr. Saulius Katuoka ir šio Universiteto UNESCO Taikos kultūros ir demokratijos katedros vedėja docentė dr. Jūratė Morkūnienė

S a n t r a u k a

Straipsnyje analizuojama globalizacijos bei žmogaus teisių raidos tarptautiniu lygiu sukelta diskusija dėl žmogaus teisių universalizmo arba kultūrinio reliatyvizmo.

Globalizacijos procesai smarkiai išplėtė žmogiškos įvairovės sampratą ir parodė, kad pasaulis dar nepasirengęs moralinei integracijai, kurios reikalauja universalus žmogaus teisių supratimas. Tai lėmė Vakarų ir Rytų bei Šiaurės ir Pietų polemiką. Tai reiškia, kad sistemocentrinėje Rytų civilizacijoje pavienio asmens individuali vertė nėra taip stipriai išreikšta kaip personocentrinėje Vakarų, arba Europos, civilizacijoje. Tokie dėl žmogaus teisių kylantys klausimai veda į pavojingą kultūrinį reliatyvizmą.

Kita vertus, žmogaus teisių standartai universalėja. 1948 m. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje įtvirtintos žmogaus teisės vis labiau identifikuojamos kaip pasaulietinė moralė. Besiplėtojantis žmogiškumo supratimas palaiko tam tikrą moralinį autoritetą, ir tai suteikia racionalumo žmogaus teisėms kaip naudingos tarptautinės normos ir racionalūs globalaus elgesio standartai. Taigi optimistiškai nusiteikę globalizacijos šalininkai numato pliuralistinę ir taikią sąrangą pasaulio, kuriame žmogaus teisių universalumo sąvoka reiškia, kad žmogaus teisės priklauso visoms žmogiškoms būtybėms ir yra fundamentinės kiekvienoje visuomenėje, ir kur universalumo sąvokos pagrindinis principas yra kiekvieno teisė į žmogaus teises, net jei žmogaus teisių forma ir turinys nuolat kinta.

I v d a s

Žmogaus teisės ir demokratija yra pagrindinės Vakarų politinės minties idėjos. Žmogaus vertingumo idėja, jo teisė į laisvę, formali visų lygybė, visuomenės rėmimasis teise, užtikrinančia humanišką valdžios elgesį individo atžvilgiu, visų pirma būdingi Europos civilizacijai¹. Bet jų Rytų paradigmoje nebūtinai laikomasi. Tarptautinės bendruomenės kultūrinė,

¹ Šiuo atveju civilizacija vadinamos didelės kultūrinės sistemos, kitaip vadinamos kultūrinėmis supersistemomis, kurios funkcionuoja ir kaip reali vienybė. Jos nesutampa su valstybe, tauta arba kokia nors kita socialine grupe, o peržengia tautinių, politinių ir religinių vienetų ribas. Kiekvienai civilizacijai būdingas savitas mentalitetas, savita tiesos ir žinių sistema, savita filosofija ir pasaulėžiūra, savita religija ir pavyzdinis „šventumo“ vaizdinys, savitos literatūros ir meno formos, saviti papročiai, įstatymai, elgesio kodeksas, saviti vyraujantys socialiniai santykiai, savita ekonominė ir politinė sankloda, pagaliau savitas asmenybės tipas, pasižymintis tik jam būdingu mentalitetu ir elgesiu. Tautų kultūrų, mąstymo tradicijų analizė leidžia išskirti Vakarų, arba Europos, civilizaciją ir Rytų civilizaciją, apimančią indų civilizaciją ir Artimųjų rytų (arabų, iranėčių, turkų) civilizaciją [1; 2; 3].

ekonominė ir politinė įvairovė kelia sunkumų pasauliniu mastu įtvirtinant realų konsensuą dėl žmogaus teisių daugelyje sričių. Tokie dėl žmogaus teisių kylantys klausimai veda į pavojingą kultūrinį reliatyvizmą [4, p. 260]. Kaip mes galime pereiti nuo reliatyvių prie universalių vertybių? Straipsnyje analizuojamos skirtingos Rytų ir Vakarų visuomenių politinės vertybės ir ieškoma pusiausvyros tarp individualių teisių ir pareigų visuomenei, nagrinėjama, koku mastu demokratija ir žmogaus teisės gali būti suprantamos kaip universalios vertybės, ar yra šiandien tvirtas susitarimas dėl politinio raidos modelio, kuris labiausiai gintų žmogaus teises.

Daugumai žmonių žmogaus teisės yra universalios, susijusios su visų žmoniškų būtybių orumo ir vertybių gynyba bei užtikrinimu. Tačiau tiek žmogaus teisių universalumo samprata, tiek žmogaus teisių prigimtis vis dar tebeginčijamos.

Personacentrizmas ir sistemocentrizmas

Remdamiesi asmens ir valdžios tarpusavio santykių ideologija galime išskirti personacentrizmą, kur individas yra „aukščiausias taškas“, „visų vertybių matas“, ir sistemocentrizmą, kur individas arba visai neegzistuoja, arba laikomas pagalbiniu, galinčiu būti daugiau ar mažiau naudingu tik siekiant tam tikrų visuomeninių tikslų. Personacentrizme iki šiol greičiausiai galime laikyti tik Europos civilizaciją. Tai paaiškinama civilizacijos ir religijos nenutrūkstamu ryšiu, nes kiekvienos civilizacijos pagrindas, be jokios abejonės, yra religija [3, p. 30]. Vakarai pasiekė dabartinį civilizacijos ir kultūros lygį tik tada, kai jiems pavyko nustatyti pusiausvyrą tarp proto ir religijos, būtent tokią pusiausvyrą, kai nė vienas nesikiša į kito sritį.

Žmogaus teisių fazės

Galima išskirti kelias žmogaus teisių, kaip universalių vertybių, raidos fazes. 1948 m. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos kūrėjai įgyvendino idėją paskelbti teises kaip moralines universalijas, kad visuotinės teisės sąmoningai bus puoselėjamos kiekvieno žmogaus visame pasaulyje. Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos preambulė pagrįsta teiginiu, jog „visiems žmonių giminės nariams būdingo orumo ir lygių bei neatimamų teisių pripažinimas yra laisvės, teisingumo ir taikos pasaulyje pagrindas“ [5, p. 12]. Nuo 1948 m. tarptautinės žmogaus teisės vis labiau identifikuojamos kaip pasaulietinė moralė. Nuo 1948 m. iki devinto dešimtmečio vidurio socialistinės ir kapitalistinės kultūros siekė žmogaus teises priskirti politinėms ideologijoms, vieni pabrėždami socialines ir ekonomines teises, kiti teikdami pirmenybę politinėms ir pilietinėms teisėms. Antroji fazė prasidėjo kartu su „perestroika“. Socializmo žlugimas ir globalios rinkos iškilimas nutildė žmogaus teisių ideologines priešpriešas, nes rinkos sulaužė tradicines socialines struktūras ir užtikrino rungtynišką elgesį. Rinkų, pilietinių bei politinių žmogaus teisių ir komunizmo su socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis sąjunga buvo suardyta. Požiūris į žmogaus teises po šaltojo karo yra skirtingas. Lingvistinės, etninės arba religinės grupės daugelyje valstybių vis labiau gina poreikius pripažinti jų tapatumą per tam tikras teises išraiškos priemones arba net siekia autonomiškumo.

Dabar mes išgyvename trečiąją žmogaus teisių, kaip universalių vertybių, raidos fazę – internacionalizacijos fazę, kuri dar žinoma kaip globalizacija. Šiame etape vyrauja integracijos tendencijos, kurių sklaidos „stūmokliais“ tampa besikurianti pasaulio rinka, bendras informacinis laukas, naujausios technologijos, didėjanti tarptautinių viršnacionalinių politinių, ekonominių, teisinių institucijų įtaka, socialinių santykių komercializacija. Šiuos veiksnius galima iš dalies valdyti, tačiau būnant sistemos dalimi neįmanoma išvengti jų poveikio. Greitai besiplėtojančiose komunikacijų sistemose skirtingų civilizacijų sukurtų vertybių integracijos stiprėjimas yra objektyvi tikrovė. Kita vertus, tai, kas šiandien vadinama „pasaulinės kultūros vienybe“, greičiau yra ateities projektas, miglota vizija, o ne tikrovė. Formuojasi nauja simetriška liberalaus pasaulio funkcionavimo struktūra, kurioje kiekviena organizmo dalis gali elgtis kaip tinkama. Kiekvienos į globalizaciją įsitraukusios šalies sėkminga konkurencija šiuolaikiniame pasaulyje neatsiejama nuo kultūrinio tapatumo, kuris tiesiogiai susijęs su laisvės ir savojo raidos kelio pasirinkimo problema. „Vadinasi, naujas postmodernus globalizacijos projektas, pripažindamas *differans* (t. y. skirtingumo) svarbą, garantuoja decentralizacijos,

autonomiškumo, savitumo, kitoniškumo teisę, tačiau nevienodas socialinės ekonominės raidos galimybės, transformaciją į kokybiškai naują pakopą“ [6, nr. 25, p. 16]. Globalizacijos sukelta informacijos ir technologijų revoliucija smarkiai išplėtė žmogiškos įvairovės supratimą ir supratimą, kad naujojo pasaulio nauda yra nelygiai padalyta ir kad struktūrinės asimetrijos yra skirtingų globalios jėgos santykių padarinys. Šioms mažiau patrauklioms globalizacijos sąlygoms būdingas prievartos efektas valstybių valdžių atžvilgiu. Taip šios sąlygos keičia tiek valstybių norus, tiek sugebėjimus sukurti ekonomines, socialines ir politines sąlygas, kurių žmonėms reikia tam, kad jie galėtų gyventi garbingą gyvenimą. Ši globalizacijos efekto neigiama savybė nurodo, kad materialios sąlygos tų, kuriems labiausiai reikia žmogaus teisių, atrodo, nepagerėja per platesnę žmogiškos įvairovės sampratą. Todėl peršasi išvada, kad pasaulis dar nepasirengęs moralinei integracijai, kurios reikalauja universalus žmogaus teisių supratimas. Kaip žmogaus teisės galėtų būti suprantamos kaip *lingua franca* ir patvirtintos tarptautinio poreikio tarp šių skirtingų teritorijų? Žmogaus teisių diskursas dabar apima ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių statusą bei diskusijas dėl universalizmo ir kultūrinio reliatyvizmo [7, p. 4–5]. Nepaisant to, kad žmogaus teisės „tapo globalios“, jos taip pat „tapo lokalios“. Kultūrinis reliatyvizmas, pasak D. Little'o, kiek tai pasakytina apie žmogaus teises, apima keturis aspektus: 1) žmogaus teisės yra susijusios su moraliniais įsitikinimais; 2) moraliniai įsitikinimai yra nulemti kultūrinių įpareigojimų (*underlying cultural commitments*); 3) įpareigojimai įvairiose kultūrose skiriasi iš esmės ir todėl 4) žmogaus teisių interpretacija skirtingose kultūrose turi nesutapti iš esmės [8].

Šios trečiosios fazės kompleksinė analizė reiškia, kad ne tik Rytų visuomenės turi daugelį specifinių bendruomenės įsitikinimų ar vertybių, kurios kertasi su tradicinės liberalios žmogaus teisių koncepcijos individualių vertybių sistema: Vakarų visuomenės taip pat pasižymi neišmatuojama kultūrine įvairove.

Kultūrinis reliatyvizmas

Žmogaus teisės traktuojamos kaip atspindinčios tam tikrų kultūrų ir visuomenių tam tikras įsitikinimų sistemas daug dažniau nei visų kultūrų ir visų visuomenių. Taigi modernios formos žmogaus teisės laikomos Vakarų sukurtomis ir pritaikytomis ribotam ne Vakarų tautų skaičiui. Tai „vadinamoji „kolonijinė“ vienataškė europocentristinė pasaulinės kultūros vizija“ [6, nr. 25, p. 7], arba „Vakarų ir Rytų“ polemika.

Dar problemiškesnė nei skirtingų žmogaus teisių koncepcijų Rytų ir Vakarų dimensija yra specifinė Šiaurės ir Pietų dimensija. S. P. Huntingtonas straipsnyje „Civilizacijų susidūrimas“ teigia, kad žlugus komunizmui, pasibaigus ideologiniam liberaliosios demokratijos ir komunizmo konfliktui pagrindinis susidūrimas pasaulyje bus ne politinis, o civilizacinis ir kad didžiausia praraja skiria Vakarų krikščioniškąją ir Rytų islamiškąją civilizaciją [9]. Šiuos skirtumus atskleidė 1993 m. Bankoko deklaracija, kurioje buvo išsakytas Singapūro, Malaizijos, Indonezijos ir Kinijos Vyriausybės požiūris, kad Azijos kultūros suteikia žmogaus teisėms kitą reikšmę nei individualistiniai Vakarai. Azijos vertybės, argumentavo jie, teikia pirmenybę ne individui, o grupei, ne konkurencijai ir debatams, o darnai ir konsensusui, ne individualiai saviraiškai ir laisvei, o pagarbai valdžiai [10].

Diskusijos dėl Azijos vertybių XX a. paskutiniame dešimtmetyje atskleidė du požiūrius: pirma, kad visuotinio ir esminio tarptautinio konsensuso dėl žmogaus teisių reikšmės nėra, nes nėra visuotinio ir esminio tarptautinio konsensuso, kokių būtent vertybių žmonės turėtų laikytis. Antra, kad „... žmogaus teisėms priskirtos vertybės nėra laikomos universaliomis“, greičiau „... vietinės religijos ir kultūriniai įsitikinimai... sukuria vertybes, kurių žmonės laikosi“ [11, p. 5].

Teigiami pokyčiai

Pozityviai mąstantys universalistai gali nurodyti daugybę teigiamų pokyčių. Pirmiausia jie sutinka, kad standartai universalėja. Žmogaus teisių samprata, iškilusi po Antrojo pasaulinio karo, yra visuotinė mažiausiai dviem prasmėmis: pirma, individualios ir kolektyvinės tei-

sės, apibrėžtos vis didėjančiu tarptautinių teisinių instrumentų skaičiumi, iš tikrųjų verčia taikyti jas visoms žmogiškoms būtybėms; antra, Jungtinės Tautos vaidina pagrindinį vaidmenį žmogaus teisių standartų įtvirtinimo ir plėtojimo procese. Maža to, vyriausybės pačios plečia žmogaus teisių esmę ir iškelia absoliutaus valstybės suvereniteto klausimą kaip pasenusią pretenziją arba šią sampratą formuoja labai sunkiai.

Antra, net atmetant kraštutines Vakarų triumfo formas įmanoma įrodyti, kad Vakarų vertybių pozicija patyrė dramatiškus pokyčius. Politikoje galima pastebėti demokratijos plėtos bangą devintajame dešimtmetyje – daugelis ankstesnių demokratijos oponentų suprato, kad politinė demokratija yra esminė, o ne instrumentinė vertybė. Ekonominiu požiūriu argumentą pagrindžia pokyčiai liberalaus kapitalizmo linkme bei Sovietų Sąjungos žlugimas. Blankstant klasikinėms Vakarų filosofijos, religijos formoms, blėstant jų dvasiniam užtaisui natūraliai sustiprėjo kitų „neklasikinių“ mąstymo principų paieška ir įsisavinimas. Stiprėjant skirtingų planetos regionų integracijai, skirtingose civilizacijose išsikristalizavusios idėjos, alternatyvūs mąstymo ir kūrybos principai, atitinkantys socialiniu požiūriu pasaulinės kultūros raidos poreikius, savitai susipina naujausioje postmoderno kultūroje ir kuria iš esmės naują bendros metacivilizacinės kultūros modelį [6].

Ši platesnė žmogiškos įvairovės samprata tiek valstybės viduje, tiek tarp valstybių iškelia klausimą, kaip visuotinės žmogaus teisių normos turėtų būti plėtojamoms, ypač kai aišku, kad globalios visuomenės valdymas nėra valstybės valdymo makroskopinė versija. Net jei tarptautinė ekonomikos integracija didėja veikiant globalizacijai, pretenzija, jog egzistuoja visuotinis sutarimas dėl žmogaus teisių prigimties ir turinio, nebūtinai yra teisinga.

Optimistiškai nusiteikę globalizacijos šalininkai teigia, kad besiplėtojantis žmogiškumo supratimas palaiko tam tikrą moralinį autoritetą ir kad tai suteikia racionalumo žmogaus teisėms kaip naudingos tarptautinės normos ir racionalūs globalaus elgesio standartai [12]. Bet net šios žmogaus teisės nėra užfiksuotos, jos nuolat plečiamos, keičiamos ir siauriamos. Europos centre susikūręs civilizacijos tipas nuolat plėtėsi apimdamas Skandinavijos regioną, Pietryčių ir Rytų Europą. Jis sugebėjo savo vertybes perkelti į JAV, Kanadą, Australiją. Jos plinta ir kai kuriose Lotynų Amerikos valstybėse. XX a. antroje pusėje Europos civilizacijos vertybės laipsniškai adaptavosi tradicinėse Rytų visuomenėse (Japonijoje, Pietų Korėjoje, Indijoje, Kinijoje ir kt.). Tradiciniai struktūrų ir vertybiniai stereotipai pradedami „išplauti“ [13, p. 45].

Pasak J. Habermaso, „kyla klausimas, ar mes gyvensime monocentriškame, ar pliuralistiniame pasaulyje, kuriame sąveikaus du, trys ar keturi kontinentiniai režimai. Dabartinė padėtis apibūdinama kaip Azijos iškilimas (čia pirmiausia buvo Japonija, dabar – Kinija) ir Europos vienijimasis. Būdamas optimistiškai mąstantis europietis, numatau optimistinį variantą – pliuralistinę ir taikią pasaulio sąrangą“ [10], kurioje žmogaus teisių universalumo sąvoka reiškia, kad žmogaus teisės priklauso visoms žmogiškoms būtybėms ir yra fundamentinės kiekvienoje visuomenėje, ir kur universalumo sąvokos pagrindinis principas yra kiekvieno teisė į žmogaus teises, net jei žmogaus teisių forma ir turinys nuolat kinta.

Išvados

1. Žmogaus teisių universalumo sąvoka reiškia, kad žmogaus teisės priklauso visiems žmonėms ir kiekvienoje visuomenėje yra fundamentinės. Taigi visi žmonės turi tokias pačias pagrindines žmogaus teises. Individai gali pasinaudoti skirtingomis teisėmis arba tomis pačiomis teisėmis skirtingai – tai priklauso nuo to, kokiai grupei jie priklauso visuomenės viduje. Net jei žmogaus teisių forma ir turinys nuolat keičiasi, jų universalumo koncepcija išlieka teisinga ir nepakitusi.

2. Pagrindinis universalumo sąvokos principas yra tas, kad žmogaus teisės pačios yra visų žmogiškų būtybių teisė, t. y. priklauso visoms žmogiškoms būtybėms. Svarbiausia teisė, kitais žodžiais, yra kiekvieno teisė į žmogaus teises.

3. Žmogaus teisių universalumas nereiškia, kad kiekvienos žmogiškos būtybės teisės yra tokios pačios kaip ir visų, visą laiką ir visais atžvilgiais.

Bendras vardiklis pasauliniu mastu dabartinėje tarptautinės žmogaus teisių teisės plėtojimosi stadijoje yra tik labai bendras, būtent – kad asmuo turi būti apsaugotas ir kad tarptautinė bendruomenė turi prisidėti prie šios apsaugos [4, p. 260].

4. Besiplėtojantis žmogiškumo ir didelių kultūrinių skirtumų supratimas palaiko tam tikrą moralinį autoritetą, ir tai suteikia racionalumo žmogaus teisėms kaip naudingos tarptautinės normos ir racionalūs globalaus elgesio standartai.

LITERATŪRA

1. **Сорокин П.** Человек, цивилизация, общество. – Москва, 1992.
2. **Sorokin P.** Social and Cultural Dynamics. – New York, 1962. Vol. 1.
3. **Права человека.** – Москва, 2001.
4. **Akehurst M., Malanczuk P.** Šiuolaikinis tarptautinės teisės įvadas. – Vilnius, 2000.
5. **Žmogaus teisės.** Tarptautinių dokumentų rinkinys. – Vilnius, 1991.
6. **Andrijauskas A.** Metacivilizacinės kultūros metamorfozės ir globalizacijos prieštaravimai // LOGOS. Religijos, filosofijos ir meno žurnalas. 2001. Nr. 25–27.
7. **Steiner H. J., Alston P.** International Human Rights in Context: Law, Politics, Morals. 2nd ed. – Oxford, 2000.
8. **Little D.** The Universality of Human Rights // www.usip.org/research/rehr/universality.html+relativism+of+human+rights&hl=it&ie=UTF-8
9. **Huntington S. P.** The Clash of Civilizations? // http://www.lander.edu/atannenbaum/Tannenbaum%20courses%20folder/POLS%20103%20World%20Politics/103_huntington_clash_of_civilizations_full_text.htm.
10. **Schmerzen** der Gesellschaft. "Es ist, als höre man seine eigene Stimme nicht mehr": Juergen Habermas im Gespräch mit Pekinger Kuenstlern und Intellektuellen Über Menschenrechte und Marxismus sowie Chinas Weg in die globalisierte Moderne. Von Blume G. // http://www.zeit.de/2001/20/Politik/200120_habermas.html.
11. **Langlois A. J.** The Politics of Justice and Human Rights: Southeast Asia and Universalist Theory. – Cambridge, 2001.
12. **Clark I.** Globalization and International Relations Theory. – Oxford, 1999.
13. **Формация** или цивилизация? Материалы „круглого стола“ // Вопросы философии. – Москва, 1989. No. 10.

Cultural Relativism and Human Rights

Doctoral Candidate Kristina Miliauskaitė

Law University of Lithuania

SUMMARY

The article provides an analysis of the human rights discourse between universalism and cultural relativism caused by globalisation.

The processes of globalisation strongly increased the understanding of human diversity and demonstrated that the world was still far away from moral integration that was required by the universal understanding of human rights. This conditioned the polemics of the West against the East, and the North – South. The Western and Eastern dimension, or a “colonial” one-point Europocentric vision of the world culture, considers the human rights as created by the West and adapted to the limited number of not Western countries. The Northern and Southern dimension underlines the existence of the essential gap between the Western Christian and the Eastern Islamic civilization. This means that the individual value of the individual person in the systemic centristic Eastern civilisation is not so strongly manifested as in the personal centristic Western, or European, civilization. Cultures of Asia impart another meaning to the human rights as compared to the individualistic West. They give preemption not to the individual, but to the group, not to competition and debates, but to harmony and consensus, not to the individual self-expression, and freedom, but to the respect to power. Such issues arising in respect of human rights lead to the dangerous cultural relativism.

On the other hand, the human rights standards are becoming more universal; human rights enforced in the 1948 Universal Declaration of Human Rights are identified still more as secular morality. The concept of the human rights that emerged after the Second World War is universal at least in two respects: firstly, the individual and collective rights, specified by the still increasing number of international legal instruments, force to apply them in actual fact to all human beings; secondly, the United Nations play a key role in the process of the reinforcement and development of the standards of universal human rights. With the strengthening of integration of different regions in the planet, ideas that have become crystallized in different civilizations, alternative principles of thinking and creation, conforming to the needs of the world culture development in social terms, intermingle in the newest postmodern culture and create the essentially new model of common metacivilized culture. The increasing understanding of humanness maintains certain moral authority between great cultural differences, and this imparts rationality to human rights as useful transnational norms and rational standards of global behaviour. Thus optimistically disposed adherents of globalization foresee the pluralistic and peaceful structure of the world where the concept of universality of human rights means that human rights belong to all human beings and are fundamental in each society and where the main principle of the concept of universality is the right of each to human rights, even if the form and contents of human rights are under change all the time.

